

Uusi vammaispalvelulainsäädäntö pähkinänkuoressa

Kehitysvammaisten Tukiliitto

11.5.2023

Tukiliiton oikeuksienvalvonta

- Juristit Tanja Salisma ja Saara Kokko, vammaispalveluiden asiantuntija
HTM Anne Saarinen
- Valtakunnallinen vaikuttamis- ja verkostotyö
- Lakineuvonta puhelimitse 040 177 3 771
ma ja to klo 10-14, ti ja ke klo 12-15
- Lakineuvonta sähköpostilla
lakineuvonta@tukiliitto.fi
- <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/>
- [Oikeuksienvalvonnan ajankohtaiset](#)

Esityksen rakenne

- Kertaus lakiuudistuksen valmistelun vaiheista
- Uuden vammaispalvelulainsäädännön keskeinen sisältö
  - Uusi vammaispalvelulaki ja asiakasmaksulain muutokset
  - Kehitysvammalakiin tehdyt muutokset
- Uuden vammaispalvelulainsäädännön voimaantulo ja siirtymäsäännökset
- Lainsäädännön soveltaminen ennen uudistuksen voimaantuloa

Valas III -uudistus (1/3)

- Vammaispalvelulainsäädännön uudistus on ollut suunnitteilla usean viime hallituskauden aikana: tarkoituksena on ollut säätää nykyisten kehitysvammalain (KVL) ja vammaispalvelulain tilalle uusi vammaispalvelulaki (VPL).
- Hallituksen esitys eduskunnalle annettiin 22.9.2022.
- Mietintövaliokunta StV kuuli asiantuntijoita ja sai alkuperäisestä HE:stä hyvin kriittisen lausunnon PeV:lta.
- Esitykseen tehtiin PeV:n edellyttämiä ja muita olennaisia muutoksia nopealla aikataululla, ja StV julkaisi poikkeuksellisesti jo mietinnön luonnosversion.
- PeV katsoi toisessa lausunnossaan, että esitetty kokonaisuus muutamien muutoksin oli perustuslain näkökulmasta hyväksyttävissä.
- StV teki esitykseen vielä joitakin muutoksia, minkä jälkeen se hyväksyi uudistusta koskevan mietinnön yksimielisesti, ja asia eteni eduskunnan täysistuntoon.

Valas III -uudistus (2/3)

- Esitys uudeksi vammaispalvelulainaksi hyväksyttiin eduskunnan täysistunnossa muutettuna 1.3.2023.
- Hyväksytyyn lakikokonaisuuteen sisältyy kehitysvammalain niiden säännösten väliaikainen jatko, jotka mahdollistavat tahdosta riippumattoman erityishuollon järjestämisen ja rajoitustoimien käytön, joitain sosiaalihuoltolain muutoksia sekä asiakasmaksulainsäädäntöön tarvittavat muutokset.
- Lakikokonaisuuden ohella hyväksyttiin kaksi lausumaa, joista ensimmäinen edellyttää seuraamaan, toteutuuko yhdenvertaisuus henkilökohtaisen avun ja erityisen osallisuuden tuen järjestämisessä, ja toinen edellyttää seuraamaan tarkasti uudistuksen vaikutuksia ja tekemään tarpeen mukaan muutoksia lainsäädäntöön.
- Presidentti vahvisti lain 14.4.2023. Uusi VPL 675/2023 löytyy jo Finlexistä: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230675>
- Uusi lainsäädäntö tulee voimaan 1.10.2023.
- Lisäksi kehitysvammalakiin tehtiin loppuvuodesta vuodenvaihteessa voimaan tulleita pieniä muutoksia, jotta sitä voidaan soveltaa ongelmitta hyvinvointialueilla jo nyt.

Valas III -uudistus (3/3)

- Kehitysvammajärjestöjen huolia kuultiin varsin hyvin.
- Järjestöt ovat epäilleet mm. uudistuksen rahoituksen riittävyttä. Tämä on uudistusta toimeenpantaessa tärkeä seurattava ja tarvittaessa reagointia vaativa asia.
- Lähivuosina erityisen tärkeää koota eri tasoilla tietoa palvelujen toimivuudesta ja uudistuksen seurauksista. Tukiliitossa tietoa kertyy mm. lakineuvonnan ja hyvinvointialueilla toimivien vaikuttajaryhmien kautta.
- Uuden lain esityöt koostuvat alkuperäisestä hallituksen esityksestä [HE 191/2022 vp](#) sekä StV:n mietinnöstä [StVM 52/2022 vp](#)
  - Kun HE:tä hyödynnetään lain tulkinnassa, huomiota tulee kiinnittää siihen, onko kyseistä kohtaa muutettu StV:n mietinnöllä.
  - Virallismateriaalia lain toimeenpanon ja soveltamisen tueksi odotetaan. THL:ltä tulossa jo ”ennen lomia” luonnokset Vammaispalvelujen käsikirjan uudistusta koskeviksi sivuiksi.

Lain peruslähtökohtia

- **Diagnoosineutraalisuus.**
- **Ei ikärajoja** (ikäntymisrajaus poistettiin).
- **Asiakaslähtöisempi asiakasprosessi**, jossa lapsiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.
- Lain mukaiset erityispalvelut turvataan edelleen pääosin **subjektiivisina oikeuksina.**
- StV totesi lisäksi mietinnössään, että hyvinvointialueiden tulisi käyttää kehitysvammaisten ja autismikirjon henkilöiden **elämänmittaisia, välttämättömiä palveluita järjestäessään** ensisijaisesti ulkoisten sopimuskumppanien kanssa **kestäviä järjestämistapoja**, kuten henkilökohtainen budjetointi, yksilöllinen maksusitoumus tai palveluseteli → sovellettava yhdenvertaisesti.

Lain tarkoitus (1 §)

- ***1 § Lain tarkoitus***

Tämän lain tarkoituksena on:

- 1) toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä;
- 2) tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;
- 3) turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Lain tarkoituksen tulee ohjata sen soveltamista.

Lain soveltamisala (2§) 1/2

- Lakiä sovelletaan **vammaiseen henkilöön, jonka**
  - vamman tai sairauden aiheuttama fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä toimintarajoite on pitkäaikainen tai pysyvä;
  - vamma tai sairaus yhdessä yhteiskunnassa esiintyvien esteiden kanssa estää osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa (eli ns. vammaisuuden sosiaalinen malli); ja
  - itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää **välttämättä** tämän lain mukaisia palveluita.
- Erityispalveluja tämän lain perusteella, jos vammaisen henkilö ei saa yksilöllisen tarpeen mukaisia ja sopivia palveluja muun lain nojalla, huomioiden edelleen asiakkaan edun ensisijaisuuden periaate.

Lain soveltamisala (2§) 2/2

- Ikääntymisrajaus on poistettu. Silti "tarkoitus ei ole, että kaikkien iäkkäiden henkilöiden palvelut järjestetään vammaispalvelulain perusteella". (StVM 52/2022 vp., s. 17)
- Tämän lain soveltamista rajaa edelleen laissa säädetty vammaisen henkilön määritelmä ja vammaispalvelulain toissijaisuus suhteessa yleislainsäädäntöön, kuten sosiaalihuoltolakiin.
- Tarkoitus on, että jatkossa ei jäisi väliinputoajia, jotka eivät saa palveluita minkään lain perusteella.

Asiakasmaksut

- Palvelut ovat edelleen **maksuttomia** lukuun ottamatta
  - palveluihin liittyvää kohtuullista täyttä ja osittaista ylläpitoa (pl. VPL:n perusteella järjestettävä ap-/ip-toiminta),
  - kuljetuspalveluiden omavastuita sekä
  - vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävää maksua.
- Päivätoimintaan (25 §) ja kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaan (27 §) pääsemiseksi tarpeelliset kuljetukset säädettiin maksuttomiksi alun perin ehdotetusta poiketen.
- Tärkeää silti huomioida velvollisuus tarvittaessa alentaa tai poistaa toimeentuloa vaarantavia asiakasmaksuja (sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 11 §).

Asiakaslähtöisempi asiakasprosessi

- Pohjana STM:n osallisuustyöryhmän loppuraportti, jonka lausuntokierros oli alkuvuodesta 2021.
- Säännökset pääosin sosiaalihuoltolaissa (4 luku) ja sosiaalihuollon asiakaslaissa, mutta niitä täydentävät VPL 3-5 §:t vammaisen henkilön osallistumisen ja osallisuuden tukemisesta, palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelmasta sekä päätöksenteosta ja palveluiden toteuttamisesta.
- Vammaisen henkilön osallisuutta tuettava asiakasprosessissa, tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa, ja vammaisen lapsen osallisuuden tukemiseen kiinnitettävä erityistä huomiota. (3 §)
- Vammaisen henkilön palveluita koskevat päätökset tehtävä siten, että ne ovat voimassa toistaiseksi, ellei henkilön oma etu, yksilöllinen tilanne tai palvelun luonne edellytä määräaikaista päätöstä. (5 §)

Aiempaa lapsilähtöisempi vammaispalvelulainsäädäntö

- Pohjana YK:n vammaissopimus ja lapsen oikeuksien sopimus.
- Lapset huomioitiin jo valmistelussa: kunkin pykälän osalta tehtiin erillinen arviointi, edellyttääkö lapsen oikeuksien toteutuminen erityisiä säännöksiä, ja tarpeellisiksi katsotut erityissäännökset otettiin mukaan lakiin.
- Lapsen asumisen tukea koskevaa sääntelyä täsmennettiin ja täydennettiin valiokuntakäsittelyssä merkittävästi.
- Lasten huomioimisessa kaikkiaan suuri parannus verrattuna nykyiseen vammaispalvelulainsäädäntöön, vaikka joitakin puutteitakin on.
  - Esim. vuoroasuvat lapset huomioidaan vain esteettömän asumisen tuen pykälässä, eikä kaikissa tärkeissä pykälissä perusteluineen huomioida erikseen lapsia, vaikka olisi ollut tarpeen (esim. tuettu päätöksenteko ja vaativa moniammatillinen tuki).

VPL:n mukaiset erityispalvelut (6 §)

- Valmennus (läheisille osin määrärahasidonnainen)
- Henkilökohtainen apu
- Erityinen osallisuuden tuki
- Tuettu päätöksenteko
- Vaativa moniammatillinen tuki
- Asumisen tuki
- Lapsen asumisen tuki
- Esteettömän asumisen tuki
- Lyhytaikainen huolenpito
- Päivätoiminta
- Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta
- Liikkumisen tuki
- Taloudellinen tuki (määrärahasidonnainen)
- Muut lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliset palvelut ja tukitoimet (määrärahasidonnainen)

Valmennus (7 §) 1/2

- **Vammaisella henkilöllä on oikeus saada valmennusta**, jos hän tarvitsee tukea:
  - oppiakseen uusia tai vahvistaakseen olemassa olevia itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja taikka
  - toimiakseen elämässään tapahtuvassa muutostilanteessa tai valmistautuakseen tällaiseen tilanteeseen.
  - Edellytyksenä lisäksi, että vastaavaa valmennusta ei ole mahdollista saada lääkinnällisenä kuntoutuksena.
- Palvelun **tarkoituksena** on vahvistaa vammaisen henkilön itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja ja parantaa hänen toimintakykyään elämän muutostilanteissa.
  - **Itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja** esim.: kommunikaation ja vuorovaikutuksen taidot, teknisten laitteiden ja digisovellusten käyttö, ympäristön hahmottaminen ja liikkuminen erilaisissa toimintaympäristöissä, ajan hahmottaminen, kodinhoidon suunnittelu ja toteutus, asiointi, rahankäyttö ja muut vastaavat toiminnot.

Valmennus (7 §) 2/2

- **Tavoitteellinen ja määräaikainen palvelu**, johon sisältyy:
  - 1) Tiedollisten ja toiminnallisten taitojen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen harjoittelu
  - 2) Viittomakielen opetus tai puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen käytön ohjaus
  - 3) Vammaisen henkilön toimintakyvyn, toimintaympäristön tai perhetilanteen muuttuessa taikka muissa vastaavissa elämän muutostilanteissa annettava tuki.
- **Perheellä ja muilla läheisillä henkilöillä oikeus** saada osana vammaisen henkilön palvelua viittomakielen opetusta ja puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytön ohjausta sekä valmennusta muutostilanteiden tukemiseksi, jos se on tarpeen vammaisen henkilön valmennukselle asetettujen tavoitteiden toteutumiseksi.
- Muuta valmennusta myönnetään perheelle ja läheisille harkinnanvaraisesti.

Valmennuksen toteuttaminen (8 §)

- Valmennuksen tavoitteet, sisältö, tarvittava määrä ja toteutustapa arvioitava yhdessä vammaisen henkilön ja tarvittaessa hänen läheistensä kanssa.
- Päätökseen kirjattava valmennuksen sisältö, määrä ja toteutustapa ottaen huomioon vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjatut yksilölliset tarpeet ja oma näkemys tarvittavasta valmennuksesta sekä sen tavoitteista.
- Valmennus tarvittaessa suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, erityisesti kuntoutuksen, sekä opetuksen ammattilaisten kanssa.
- Palvelun järjestäjän ja tuottajan seurattava tavoitteiden toteutumista.
- Valmennusta voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua.

Henkilökohtainen apu (9 §)

- Välttämättä ja toistuvasti tarvittavaa toisen henkilön apua päivittäisiin toimiin, työhön tai opiskeluun tai vuorovaikutukseen, vapaa-ajan toimintaan tai yhteiskunnalliseen osallistumiseen (kuten nykyisin).
- Tarkoitus, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus toteutuu yhdenvertaisesti muiden kanssa niissäkin tilanteissa, joissa hän tarvitsee toisen henkilön apua.
- Apuun voi sisältyä avustajan toteuttamia itsehoitoa vastaavia toimenpiteitä, joihin olisi saatava tarvittava ohjaus.
- Nykyisin tavoin on kyse avusta toimiin, jotka henkilö tekisi itse, jos vamma ei olisi esteenä.
- Avun määrä pysyy ennallaan: muihin tarkoituksiin apua tulee saada tarpeen mukaan ja vuorovaikutukseen, vapaa-ajan toimintaan ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen väh. 30 h/kk, jollei pienempi määrä riitä turvaamaan henkilön välttämätöntä avun tarvetta.

Voimavararajaus

- Rajauksen säilyttämistä perustellaan sillä, että YK:n vammaissopimus edellyttää kaikille sopivia vaihtoehtoja, eikä henkilökohtainen apu vastaa parhaalla mahdollisella tavalla kaikkien vammaisten henkilöiden tarpeisiin.
- Avun myöntämisedellytyksenä on, että vammainen henkilö kykenee itsenäisesti tai tuettuna muodostamaan ja ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä.
  - Kynnyksen on tarkoitus pääosin vastata KHO:n nykyistä käytäntöä ja siten olla varsin matala.
  - Perustelut olennaiset: esim. ”valitsemaansa kommunikaation keinoa käyttäen”, ei enää mainita hoidon, hoivan, ohjauksen ym. tarpeita perusteina avun epäämiseen, sekä nimenomaisesti tuotu esiin apua voitavan tarvita myös valvontaa varten.
- ”Voimavarattomien” asiakkaiden itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden toteutuminen turvattava perusteluiden mukaan muilla palveluilla, erityisesti erityisellä osallisuuden tuella.
  - Asiakas valitsee, mitä palvelua hän haluaa hakea.

Henkilökohtaisen avun toteutus ja työnantajamalli (10-11 §)

- Hyvinvointialueella oltava käytössä nämä avun tuottamistavat: oma tuotanto tai ostopalvelu, palveluseteli ja työnantajamalli
→ valittava sopiva huomioiden vammaisen henkilön mielipide, elämäntilanne ja asiakassuunnitelmaan kirjattu avun tarve.
  - Palvelusetelin arvon riitettävä myönnetyn avun hankkimiseen.
- Perheenjäsen voi erityisestä syystä toimia avustajana, jos se on vammaisen hlön edun mukaista (nyk.: erityisen painava syy).
- Sijaisjärjestelyiden toteutustavat avustajan poissaolon varalta on kirjattava asiakassuunnitelmaan ja palvelupäätökseen.
- Avustamisesta aiheutuvat välttämättömät ja kohtuulliset kustannukset on korvattava avunkäyttäjälle.
- Työnantajuus edellyttää suostumusta sekä kykyä vastata työnantajan velvollisuuksista.
  - Alaikäisen lapsen huoltaja tai vammaisen henkilön edunvalvoja voi toimia asiakkaan puolesta avustajan työnantajana.

Erityinen osallisuuden tuki (12 §)

Oikeus saada, jos vammaisen henkilö tarvitsee yksilöllisesti toteutettua *toisen henkilön tukea* voidakseen

- päästä vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa tai
- osallistua vapaa-ajan toimintaan sekä
- olla osallisena vuorovaikutuksen tai vapaa-ajan tilanteissa.

Väh. 30 tuntia kuukaudessa, jos henkilö ei hae vähemmän (voimaantuloportaittain: väh. 10 h 1.10.2023, 20 h 1.1.2025, 30 h 1.1.2026 alkaen)

- Tarkoituksena on turvata osallisuus ja osallistuminen myös silloin, jos vammaisen henkilö ei pysty tuettunakaan muodostamaan ja ilmaisemaan tahtoaan avun sisällöstä tai henkilökohtainen apu ei ole sopiva palvelu.
- Sisältää ohjauksen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja mielekkään vapaa-ajan toiminnan löytämisessä ja toteuttamisessa.

Erityisen osallisuuden tuen toteuttaminen (13 §)

- Tuen antajana ensisijaisesti sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö tai muun soveltuvan tutkinnon suorittanut.
- Toissijaisesti muu osaamisensa puolesta tehtävään sopiva.
- Vammaisen henkilön omaa tahtoa ja toivomuksia selvitettävä niin tarkkaan kuin mahdollista. Tuen antaja voi silti ehdottaa tekemisiä tai päättää kokeiltavasta toiminnasta, jotta syntyisi kokemuksia mieluisasta tekemisestä.
- Muiden palvelujen saaminen ei ole este saada erityistä osallisuuden tukea, pl. henkilökohtainen apu.

Tuettu päätöksenteko (14 §) 1/2

- Oikeus saada **erillisenä palveluna toteutettavaa tuettua päätöksentekoa**, jos vammaisen henkilö tarvitsee tukea voidakseen tehdä omaa elämäänsä koskevia merkittäviä, muita kuin jokapäiväiseen elämään kuuluvia, päätöksiä.
- **Vammaisen henkilön oma näkemys** tulee huomioida, kun arvioidaan päätöksen merkittävyyttä.
- **Muissa kuin merkittävissä päätöksentekotilanteissa** päätöksenteon tuki osana muita palveluita silloin, kun se soveltuu palvelun luonteeseen.

Tuettu päätöksenteko (14 §) 2/2

- Tarkoituksena tukea vammaista henkilöä siten, että hän **voi tehdä ja toteuttaa itse omaa elämäänsä koskevia päätöksiä.**
- Tuettu päätöksenteko **sisältää päätöksentekoprosessissa tarvittavan tuen:**
  - Tiedon hankkimisessa, asioiden ymmärtämisessä, päätös- tai toimintavaihtoehtojen ja niiden vaikutusten arvioimisessa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa, päätösten tekemisessä ja toteuttamisessa sekä muissa vastaavissa toiminnoissa.
- **Tukihenkilö ei saa ottaa kantaa asioihin tai päättää** asioita vammaisen henkilön **puolesta.**
- Jos vammaisen henkilö on kykenemätön valvomaan etuaan taikka huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka eivät muuten tule asianmukaisesti hoidettua, hänelle on haettava holhustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettu edunvalvoja.

Tuetun päätöksenteon toteuttaminen (15 §)

- Tuetun päätöksenteon tarve arvioitava yhdessä vammaisen henkilön ja tarvittaessa hänen läheistensä kanssa sekä kirjattava asiakassuunnitelmaan (koskee myös osana muita palveluita annettavaa tuettua päätöksentekoa).
- Erillisenä palveluna toteutettavan tuetun päätöksenteon sisältö, määrä ja toteutustapa kirjattava päätökseen.
- Asiakkaan palvelukokonaisuudesta vastavan sosiaalihuollon ammattihenkilön varmistettava, että tukihenkilö:
  - Ymmärtää tuetun päätöksenteon tarkoituksen
  - Omaa riittävän osaamisen vammaisen henkilön tarpeisiin nähden
  - On riippumaton suhteessa päätöksenteon kohteena olevaan asiaan.
- Vammaisen henkilön on mahdollisuuksien mukaan voitava osallistua tukihenkilön valintaan.

Vaativa moniammatillinen tuki (16 §)

Vammaisella henkilöllä oikeus vaativaan moniammatilliseen tukeen, jos:

- 1) hänen osallisuutensa taikka itsemääräämisoikeutensa tai muiden perusoikeuksiensa toteutumisen tukeminen edellyttää erityistä ammatillista osaamista ja yhteistyötä;
- 2) hänellä on vaikeita vammaan liittyviä kommunikoinnin, sosiaalisen vuorovaikutuksen tai käyttäytymisen haasteita, joiden johdosta hänen tai muiden henkilöiden ihmisarvo, terveys tai turvallisuus on uhattuna; **tai**
- 3) hänen perusoikeuksiinsa kohdistuvien rajoitustoimenpiteiden käytön taustalla olevien syiden selvittäminen ja rajoitustoimenpiteiden käytön ennaltaehkäisy ja vähentäminen edellyttävät moniammatillista tukea.

- Tukea antaa vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä tarvittaessa pitkäkestoisestikin.
- Sisältää myös vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen edellyttämät terveydenhuollon tutkimukset.
- Tulee järjestää ensisijaisesti vammaisen henkilön kotiin tai muuhun omaan toimintaympäristöön.

Vaativan moniammatillisen tuen toteuttaminen (17 §)

Sisällöstä, määrästä ja toteuttamistavasta päätettäessä on otettava huomioon

- vammaisen henkilön kommunikointikeino,
- asiakassuunnitelmaan kirjattu yksilöllinen tuen tarve ja toivomukset sekä
- elämäntilanne, jossa vammaisen henkilö tarvitsee tukea.

Hyvinvointialueella on oltava alueella tarvittava määrä *vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmiä*, joissa on riittävä lääketieteen, psykologian, sosiaalityön, vuorovaikutuksen ja muu asiantuntemus. Asiantuntijat määräytyvät yksilöllisen tuen tarpeen ja tilanteen vaativuuden mukaan.

Asumisen tuki (18 §) 1/3

- Vammaisella henkilöllä oikeus saada asumisen tukea, jos hän tarvitsee **apua tai tukea voidakseen hoitaa päivittäiset toimensa** (= tavanomaisen elämän toimet, joita ihmiset elämässään tekevät joka päivä tai harvemmin, mutta kuitenkin toistuvasti tietyin väliajoin).
  - Avun ja tuen tarve voi olla jatkuvaa ja runsasta, tai vähäisempää, välttämätöntä tarvetta. (StVM 52/2022 vp., s. 24)
- **Tarkoituksena mahdollisimman itsenäinen asuminen** silloinkin, kun henkilö tarvitsee apua tai tukea asumisessa.
- Sisältää tarvittavan avun ja tuen päivittäisten toimien lisäksi **vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa** sekä niissä **itsehoitoa vastaavissa toimenpiteissä**, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon ja pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon (perehdytys ja ohjaus näihin terveydenhuollon vastuulla).
- Asumisen tukeen liitettävä tarvittaessa terveydenhuoltolain mukaisia palveluita (esim. kotisairaanhoidoa) taikka sosiaalihuoltolain ja muiden lakien perusteella järjestettäviä palveluita -> yksilöllinen palvelukokonaisuus.

Asumisen tuki (18 §) 2/3

- Asumisen tuki **voidaan järjestää yksittäiseen asuntoon tai ryhmämuotoisesti toteutettuun asumiseen.**
- Asumisen tukea järjestettävä yksilöllisen tarpeen mukainen määrä **ensisijaisesti henkilön toivomalla toteuttamistavalla** (vrt. vammaissopimus 19 art.)
  - YK:n vammaiskomitean ratkaisu 7.4.2022: myös tukea päätöksentekoonsa tarvitsevien ihmisten tulee voida syrjimättä saada asumisen tuki itse valittuun kotiin (tarpeiden mukaan eli tarvittaessa myös 24/7).
- Toteutettava siten, että **itsemääräämisoikeus, osallisuus ja yksityisyys** toteutuvat.
- Asumisen tuen **sisältö, määrä ja toteuttamistapa** on kirjattava päätökseen.

Asumisen tuki (18 §) 3/3

- Palvelun toteuttamistapoja ei määritellä yksityiskohtaisesti
  - Perustelut: voitaisiin toteuttaa esim. henkilökohtaisen avun, asumisen tuen työntekijöiden, kotipalvelun tai kotihoidon avulla taikka näitä yhdistelemällä, ja kokonaisuuteen voisi kuulua myös omaishoidon tuki. Asumisen tuen mahdollistettava muuttaminen laitoksesta kotiin turvallisesti.
- Asumisen tuki voidaan järjestää yksittäiseen asuntoon tai ryhmämuotoisesti toteutettuun asumiseen
  - Voitaisiin järjestää eri asumismuotoihin: henkilön tavalliseen yksityisasuntoon, useamman henkilön yhteiseen asuntoon, normaalin asuntokannan seassa olevaan useista asunnoista koostuvaan asuntoryhmään tai asuntojen verkostoon, joka koostuu erillisistä asunnoista, tai ryhmäkotiin.
  - Järjestettäisiin yksilöllisen tarpeen mukaisesti asumismuodosta riippumatta.
  - Asunnot tulisi integroida normaaliin asuntokantaan ja välttää erityisryhmäkeskittymien syntymistä.
  - Myös ryhmämuotoisessa asumisessa asukkaan käytössä oltava asunto, joka käsittää asunnon tunnuspiirteet.

Asumisen tuen maksut

- Asumisen tukeen sisältyvät palvelut ovat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakiin tehtyjen muutosten mukaan maksuttomia lukuun ottamatta **ylläpitoa** (= vammasta riippumatta aiheutuvat muiden palveluiden, tarvikkeiden ja välineiden kustannukset).
  - Myös alle 16-v. osittainen eli päiväaikainen ylläpito tulee maksulliseksi.
  - Ylläpidosta voi periä kohtuullisen maksun, samoin kuin asumisesta, jos henkilö ei maksaisi siitä itse erikseen.
- Asiakasmaksulaissa ei säädetä minimikäyttövarasta vammaispalvelulain perusteella myönnettyjen asumisen tuen palveluiden osalta.

Lapsen asumisen tuki (19 §)

- Tarkoitus turvata lapsen mahdollisuus asua kotona oman perheensä kanssa.
  - Vrt. YK:n vammaissopimuksen 19 artikla ja sitä koskeva yleiskommentti nro 5, jonka mukaan ko. artiklan ydintä vammaisen lapsen osalta on lapsen oikeus kasvaa perheen kanssa omassa kodissa.
- Vammaiselle lapselle perheineen on järjestettävä sellainen asumisen tuki, joka mahdollistaa lapselle hänen ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa nähden tarpeellisen hoidon ja huolenpidon, osallisuuden sekä turvallisen kasvuympäristön.
- Lapsen ja perheen tarvitsemia **palveluita järjestettävä tarvittaessa vuorokaudenajasta riippumatta.**

Lapsen asumisen tuki (19 §)

- Lapsen asumisen tuen järjestäminen **kodin ulkopuolella mahdollista vain, jos kotona asuminen ei ole mahdollista sinne järjestetystä yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta.**
- **Huoltajat tekevät hakemuksen**, ja sosiaalityöntekijä arvioi yhteistyössä huoltajien kanssa, miten lapsen asumisen tuki voidaan järjestää lapsen edun mukaisesti.
- **Lapsen mielipiteen selvittämisessä** noudatetaan, mitä 20 §:ssä säädetään.
- Järjestetään **perhehoitona tai enintään 7 lapsen ryhmäkodissa** (maksimimäärästä voidaan poiketa vain, jos lapsen etu edellyttää).
- Lapsen asumisen **tuki järjestettävä niin, että sillä tuetaan lapsen ihmissuhteita**. Kiinnitettävä erityistä huomiota ihmissuhteiden jatkuvuuteen ja lapsen oikeuteen pitää yhteyttä hänelle läheisiin henkilöihin.
- **Maksuista** säädetään asiakasmaksulaissa (734/1992): max. 500 e/kk.

Lapsen mielipiteen selvittäminen päätettäessä lapsen asumisen tuesta kodin ulkopuolella (20 §)

- Selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla.
- Mielipide selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille.
- Lapsella oikeus saada tarvittaessa tukea mielipiteen muodostamiseen ja ilmaisemiseen sekä käyttää itselleen soveltuvaa kieltä tai kommunikointikeinoja.
- Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö kirjattava lapsen asiakasasiakirjoihin.
- Mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos tämä vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai olisi ilmeisen tarpeetonta.
- Lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

Lapsen sivistykselliset oikeudet lapsen asuessa kodin ulkopuolella (21 §)

- Lapsen asiakassuunnitelmaan kirjattava, miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa, oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu koulutus tai muu opetus järjestetään lapsen asuessa kodin ulkopuolella.
- Sosiaalityöntekijän on yhdessä lapsen huoltajan kanssa tehtävä yhteistyötä opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa.
- Myös lapsen hoidosta ja kasvatuksesta kodin ulkopuolella vastaavalla henkilöllä yhteistyövelvoite opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa.

Esteettömän asumisen tuki (22 §)

- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada **kohtuullinen tuki** esteettömään asumiseen, jos hän tarvitsee sitä välttämättä voidakseen asua vakituksessa asunnossaan.
- Hyvinvointialueen on järjestettävä tukea:
  - 1) asunnon muutostöihin;
  - 2) esteiden poistamiseen asunnon välittömästä lähiympäristöstä;
  - 3) esteettömän asumisen mahdollistaviin välineisiin ja muihin teknisiin ratkaisuihin;
  - 4) esteettömän asumisen suunnitteluun.
- Lisäksi hyvinvointialue voi antaa välineitä ja muita teknisiä ratkaisuja korvauksetta henkilön käyttöön.
- Voidaan myöntää vuoroasumistilanteissa molempien vanhempien koteihin.
- Voidaan myöntää erityisen painavasta syystä palveluyksikössä olevaan asuntoon.

Esteettömän asumisen tuen toteuttaminen (23 §)

- Hyvinvointialue voi tuottaa esteettömän asumisen tuen:
  - itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia sen sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta (laki hyvinvointialueesta 9.1 §) TAI
  - myöntämällä vammaiselle henkilölle kohtuullisen korvauksen esteettömän asumisen toteuttamisesta. (VPL 21.1 §)
- Jos vammaisen henkilö haluaa itse toteuttaa esteettömän asumisen, hyvinvointialue on suunnitelman saatuaan pyynnöstä annettava hänelle ilman aiheetonta viivytystä arvio korvattavista kohtuullisista kustannuksista.
- Vammaisen henkilön on haettava korvausta esteettömän asumisen toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin hyvinvointialueelta kuuden kuukauden kuluessa ensimmäisen kustannuserän syntymisestä.
  - Määräajasta poikettava, jos hakemuksen viivästymiselle on hyväksyttävä syy.
- Esteettömän asumisen tuen sisältö ja toteutustapa kirjattava päätökseen. Vammaisen henkilön hakiessa korvausta esteettömän asumisen toteuttamisesta päätökseen on kirjattava myös korvattavat kustannukset.

Lyhytaikainen huolenpito (24 §) 1/2

- Oman perheen tai muun läheisen kanssa asuvalla vammaisella henkilöllä on oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa siten, että hänestä huolehtivat läheiset voivat hoitaa omaan elämäänsä liittyvät velvoitteet (esim. työssäkäynti) ja huolehtia hyvinvoinnistaan (esim. lepo ja virkistys).
  - Lyhytaikaisuus: kerrallaan alle kolme kuukautta
  - Tulee saada myös poikkeuksellisissa/äkillisissä tilanteissa
- Täydentää SHL:n, perusopetuslain ja omaishoidon tuesta annetun lain mukaisia palveluita. Omaishoidon tukena järjestettävät vapaat ovat ensisijaisia lyhytaikaiseen huolenpitoon nähden.

Lyhytaikainen huolenpito (24 §) 2/2

- Myös osana esimerkiksi asumisen tukea turvaamaan sitä, että palvelusta muodostuu vammaisen henkilön tarpeiden mukainen sekä perheen hyvinvointia turvaava kokonaisuus.
- Oikeus saada myös, jos kunta ei järjestä perusopetuslain 48 b §:n perusteella sellaista aamu- tai iltapäivätoimintaa, joka vastaa vammaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin.
- Lyhytaikaisena huolenpitona myös koululaisten loma-ajan hoitoa vanhempien työssäkäynnin aikana.

Lyhytaikaisen huolenpidon toteutus

- Toteutettava siten, että palvelu tukee vammaisen henkilön osallisuutta ja itsenäistymistä hänen ikänsä ja kehitysvaiheensa edellyttämällä tavalla.
- Määrän ja toteuttamistavan valinnassa huomioitava vammaisen henkilön avun, tuen ja huolenpidon tarve, perheen kokonaistilanne, turvallisuudesta huolehtiminen, hlön kielelliset ja kommunikaatioon liittyvät tarpeet, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet: sisältöön kiinnitettävä huomiota!
- Toteutus henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua, mahdollinen myös vammaisen henkilön kotona esim. kotiin annettavana perhehoitona.
- Tarvittavat kuljetukset palveluun saa liikkumisen tukena, josta voi periä kuljetusomavastuun.

Päivätoiminta (25 §)

- Järjestetään alle vanhuuseläkeiän olevalle vammaiselle ihmiselle, joka tarvitsee päivittäistä osallisuuden tukea ja joka ei pysty osallistumaan työtoimintaan tai työllistymistä tukevaan toimintaan tai se ei vastaa hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa
  - Voi kuitenkin saada päivätoimintaa myös rinnakkain esim. ansiotyön tai työtoiminnan kanssa
  - Voidaan järjestää harkinnanvaraisena palveluna myös vanhuuseläkeiän saavuttaneille
- Päivätoiminnan tarkoitus on tukea vammaisen henkilön sosiaalista vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä toimintakykyä ja omia vahvuuksia
  - Sisältönä esim. liikuntaa, retkeilyä, luovaa toimintaa, yleisiä tiloja ja palveluita hyödyntävää toimintaa, tapahtumia jne. Tavoitteena löytää ratkaisuja vammaisen henkilön osallistumisen haasteisiin ja madaltaa kynnystä osallistua yleisiin palveluihin ja tapahtumiin. Jokaisen mahdollisuuteen kommunikoida kiinnitettävä erityistä huomiota.

Päivätoiminnan matkat (25.3 §)

- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada maksuttomat matkat päivätoimintaan, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa, eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
- Tärkeä muutos verrattuna HE:hen, jossa ehdotettiin näiden matkojen olevan omavastuullista liikkumisen tukea, mikä olisi voinut uhata monien vähävaraisten asiakkaiden pääsyä palveluun.

Päivätoiminnan toteuttaminen (26 §)

- Päivätoiminnan on vastattava vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattuihin yksilöllisiin tarpeisiin.
  - Mahdollistettava säännöllinen päivä- tai viikkorytmi ja riittävä lepo.
  - Sisältö, määrä ja toteuttamistapa kirjattava päätökseen.
- Järjestettävä 5 päivänä viikossa, ellei pienempi määrä riitä vastaamaan vammaisen henkilön tarpeisiin.
- Toteutus henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna tai osana muuta palvelua
  - Henkilökohtaisena palveluna esimerkiksi silloin, kun sopivia toimintamuotoja ei muuten ole tarjolla tai kun henkilön tai muiden henkilöiden turvallisuus sitä edellyttää.
  - Järjestettävä ensisijaisesti muualla kuin henkilön kotona tai ryhmämuotoiseen asumiseen liittyvissä tiloissa.

Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta (27 §)

- Järjestetään kehitysvammalain 1 §:n mukaan erityishuollon piiriin kuuluvalle henkilölle, jos sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta tai työllistymistä edistävä toiminta ei vastaa hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa.
  - Ilman tätä pykälää ainoa vaihtoehto näille ihmisille olisi ollut SHL:n mukainen työtoiminta, joka on harkinnanvaraista, eikä sitä ole ennen järjestetty tälle kohderyhmälle.
- Toiminnan tarkoitus on tukea henkilön toiminta- ja työkykyä sekä edistää hänen pääsyään työelämään.
  - Tukea hlön omille vahvuuksille työelämään osallistumisessa.
- Toimintaan pääsemiseksi tarvittavat matkat on oikeus saada maksuttomasti päivätoiminnan matkojen tavoin.

Liikkumisen tuki (28 §)

- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada kohtuullinen liikkumisen tuki, jos
  - hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa
  - eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista liikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
- Tukea on järjestettävä työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan (SHL), työtoiminnan (SHL) ja muun tavanomaisen elämän matkoihin.
- Tarvittaessa valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin.
- Liikkumisen tuen toteuttamistapa, määrä ja alueellinen laajuus kirjattava päätökseen.

Liikkumisen tuen toteutus (29 §)

- Palvelu voidaan toteuttaa (väh. tavat 1.-3. oltava käytössä)
  1. kuljetuspalveluna
  2. henkilökohtaisen avustajan avulla, jolloin avustajatuntien määrää arvioitaessa tulee ottaa huomioon liikkumiseen käytettävä aika
  3. saattajan avulla
  4. antamalla henkilön käyttöön auto tai muu hänelle soveltuva kulkuneuvo
  5. myöntämällä auton tai muun kulkuneuvon hankintaan taloudellista tukea
  6. muulla soveltuvalla tavalla.
- Toteuttamistapoja voidaan tarpeen mukaan yhdistellä.
- Hyvinvointialue voi antaa käyttöön auton tms. kulkuneuvon tai myöntää sen hankintaan tukea, jos henkilön liikkumisen tarve on runsasta.
- Kuljetuspalvelumatkoja voidaan yhdistellä, jollei siitä aiheudu matkustusajan kohtuutonta pitenemistä tms. kohtuutonta haittaa vammaiselle henkilölle.

Liikkumisen tuen määrä (30 §)

- Välttämätön määrä työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan (SHL), työtoiminnan (SHL), valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin.
- Muun tavanomaisen elämän matkoihin vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa.
- Voi hyvinvointialueen päätöksellä vammaisen henkilön hakemuksesta perustua matkamäärän sijasta euromäärään tai kilometri- ja euromäärään ("matkabudjetti").
- Matkabudjettia määriteltäessä otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon vammaisen henkilön aiemmin liikkumiseen käyttämä kilometri- tai euromäärä ja se, miten nämä vastaavat hlö:n tarpeisiin. Huolehdittava, että oikeus liikkumisen tukeen toteutuu toteuttamistavasta riippumatta. Vammaisella henkilöllä hakemuksesta oikeus siirtyä matkojen määrään perustuvaan liikkumisen tukeen.
- Hyvinvointialue voi vammaisen henkilön hakemuksesta päättää liikkumisen tuen jaksottamisesta korkeintaan 1 v. ajalle.
- Tuetun tai käyttöön annetun auton tai muun kulkuneuvon lisäksi oikeus väh. 24 yhdensuuntaiseen matkaan vuodessa.

Liikkumisen tuen laajuus (31 §)

- Työ- ja opiskelumatkojen laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon vammaisen henkilön yhdenvertainen oikeus työntekoon ja opiskeluun sekä vammaisen henkilön yksilöllinen liikkumisen tuen tarve.
- Muita kuin työ- ja opiskelumatkoja voi tehdä oman asuinkunnan alueella, oman asuinkunnan ja toiminnallisten lähikuntien välillä sekä oman asuinkunnan ja oman elämän kannalta merkittävien kuntien välillä.
- Toiminnallisella lähikunnalla tarkoitetaan lähintä mahdollista kuntaa, josta tarvittava palvelu saatavissa. Oman elämän kannalta merkittäväällä kunnalla tarkoitetaan kuntaa, jossa tarve käydä toistuvasti perhe- tai ystävyys-suhteen, vapaa-ajan asunnon tai muun vastaavan syyn vuoksi.
- Erityisestä syystä kertaluonteisia muita kuin opiskelu- ja työmatkoja voi tehdä myös muiden em. kuntien alueelle.
- Euromäärään tai kilometri- ja euromäärään perustuvissa matkoissa (matkabudjetti) koko maan alueella.

Taloudellinen tuki (32 §)

- Määrärahasidonnainen: varattava hyvinvointialueella esiintyvää tarvetta vastaavat määrärahat taloudellisen tuen toteuttamiseen.
- Vastaa pitkälti nykyisen VPL:n 9.1 §:ää.
  - Taloudellisena tukena voidaan korvata puolet teknisten ratkaisujen ja muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen välineiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista (mutta välttämättömät ja kohtuulliset muutostyöt kokonaan), kun niitä tarvitaan päivittäisissä toimissa, liikkumisessa, vuorovaikutuksessa tai vapaa-ajan toimissa; näitä ratkaisuja välineitä voidaan myös antaa korvauksetta vammaisen henkilön käyttöön.
  - Hakemus on tehtävä pääsääntöisesti 6 kk sisällä siitä, kun vammaisen henkilö on saanut välineen tai ratkaisun hallintaansa.

Taloudellinen tuki hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle 33 §

- Perustuslakivaliokunta piti perustuslain vastaisena heikennyksenä HE:ssä ehdotettua hengityslaittepotilaiden ylläpitokorvauksen poistoa, minkä johdosta lakiin lisättiin tämä pykälä, jonka mukaan hengityslaitteen varassa elävällä henkilöllä on oikeus saada taloudellista tukea 1400 e/kk ylläpitokustannuksiinsa silloin, kun hän ei ole terveydenhuollon laitoshoidossa.
  - Hengityslaittehoitoon perehtynyt erikoislääkäri tekee arvion siitä, onko kyseessä pykälässä tarkoitettu hengityslaitteen varassa elävä henkilö eli henkilö, jonka elämän ylläpitäminen edellyttää henkitorviavanteen kautta toteutettavaa tai muuta pysyvää taikka pitkäaikaista ympärivuorokautisesti laitteen avulla toteutettavaa hengitystukihoitoa.
  - Ensisijaisesti haettava asumistukea/-lisää, joka vähennetään tästä taloudellisesta tuesta.

Muut palvelut ja tukitoimet (34 §)

- Hyvinvointialue voi järjestää myös muita lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarvittavia palveluita ja taloudellisia tukitoimia (mikä on mahdollista nykyistenkin VPL:n ja KVL:n nojalla).
- Tarkoitus on nykyiseen tapaan korvata voimassa olevassa VPL 9.1 §:ssä säädettyjä ylimääräisiä vaatekustannuksia ja erityisravintokustannuksia.
- Voidaan joustavasti järjestää myös muita (esim. tulevaisuudessa tarpeellisiksi osoittautuvia) lain tarkoituksen (1 §) kanssa sopusoinnussa olevia palveluita ja tukitoimia.

Kehitysvammalain muutokset

- KVL kumotaan muilta osin, mutta sinne jäävät väliaikaisesti voimaan tarvittavat säännökset, jotta voidaan järjestää **tahdosta riippumaton erityishuolto** sekä palvelut, joissa on tarve käyttää KVL 3 a luvun mukaisia **rajoitustoimenpiteitä**.
  - IMO-säädösvalmistelussa ei ehditty tässä aikataulussa säätää lakia, jonne tämä KVL:n sääntely olisi voitu siirtää (kuten oli tarkoitus).
- Hyvinvointialueella tulee olla erityishuoltoa koskevaa päätöksentekoa varten päätöksiä tekevä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä.
  - Edustettuna lääketieteen, psykologian ja sosiaalihuollon asiantuntemus.
- Hyvinvointialueen on KVL:n perusteella huolehdittava tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon tai sitä edeltävään tutkimukseen määrätyn henkilön (maksuttomasta) kuljetuksesta toimintayksiköiden välillä, eikä uudistuva KVL tunne enää mitään muita erityishuollon kuljetuksia.

Erityishuoltoon kuuluvat palvelut

- Kehitysvammalain soveltamisen piiriin (1 §) kuuluvien ihmisten tarvitsemat palvelut järjestetään ensisijaisesti SHL:n, uuden VPL:n ja terveydenhuoltolain perusteella --> ei enää EHO:ja.
  - Erityishuollon tarkoituksena on tukea henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä turvata hänen yksilöllisen tarpeensa ja etunsa mukainen, riittävä ja laadultaan hyvä VPL 16 §:ssä tarkoitettu vaativa moniammatillinen tuki.
- Erityishuoltoon kuuluvat jatkossa vaativa moniammatillinen tuki, joka toteutettaisiin vaativan moniammatillisen tuen yksikössä, tahdosta riippumattoman erityishuollon edellyttämät tutkimukset ja vaativaan moniammatilliseen tukeen liittyvä työtoiminta (SHL/VPL) tai päivätoiminta (VPL).
  - Vaativan moniammatillisen tuen yksikkö: käytettävissä riittävä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus vaativan hoidon ja huolenpidon toteuttamista ja seuranta varten (eli nykyisinkin kehitysvammalain 3 a luvussa tarkoitetut yksiköt).
  - Pitkäaikainen asuminen, jossa voi olla tarve käyttää rajoitustoimenpiteitä: asumisen tuen päätös (VPL 18 tai 19 §).
  - Ns. erityishuollon statuspäätös erityishuollon palveluita saaville.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

- Voimaantulo lokakuun alusta 2023.
  - Tuetun päätöksenteon säännökset voimaan 1.1.2025.
  - Eriyisen osallisuuden tuen isommat minimituntimäärät voimaan 1.1.2025 (20 h/kk) ja ja 1.1.2026 (30 h/kk).
- Nykyisten VPL:n ja KVL:n mukaiset palvelupäätökset, ml. EHO:t, ovat voimassa päätökseen merkityn ajan, ellei asiakas toivo sen aiempaa muuttamista uuden lain mukaiseksi tai hänen tarpeensa vaadi päätöksen muuttamista.
  - Kaikkien päätösten tulee olla uuden lain mukaisia kolmen vuoden kuluttua uuden lain voimaantulosta (VPL 42.3 §, KVL 82.4 §)
- Voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä ks. [Tukiliiton Juristi vastaa –teksti](#)
- Ks. Aihepiiristä myös THL:n [Vammaispalvelujen käsikirjasta](#).

Muutoksenhaku

- Vammais- tai erityishuollon palveluita koskeva muutoksenhakuasia, joka on vireillä uuden vammaispalvelulain voimaantullessa, käsitellään vanhan lainsäädännön mukaisesti (VPL 42.2 §, kehitysvammalaki 82.3 §).
  - → Asiaan sovelletaan vanhaa VPL:a tai KVL:a sellaisena kuin se oli voimassa ennen 1.10.2023.
- Kun VPL- tai KVL-päätös on annettu ennen 1.10.2023, asiakasmaksu palvelun maksuttomuus määräytyy ennen 1.10.2023 voimassa olleiden asiakasmaksulainsäännösten perusteella.
- Ennen 1.10.2023 vireillä ollut asiakasmaksuasia käsitellään loppuun noudattaen ennen 1.10.2023 voimassa olleita asiakasmaksulain säännöksiä.
- Kuten nykyisin, KHO:een valittaminen vaatii myös subjektiivisina oikeuksina turvattujen palveluiden osalta edelleen valitusluvan.
- Tätä pidetty erityisen ongelmallisena, kun sovelletaan uutta lainsäädäntöä, josta väistämättä tarvitaan myös oikeuskäytäntöä.

Miten lakia sovelletaan ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa?

- Ennen 1.10.2023 voi hakea nykyisen lainsäädännön mukaisia palveluja normaalisti.
  - Myös erityishuolto-ohjelmien laatiminen ja erityishuollon palvelujen myöntäminen jatkuu siis siihen saakka, kunnes kaikki nykylainsäädännön aikana saapuneet hakemukset tai vireille tulleeksi kirjatut asiat on käsitelty.
  - Erityishuolto-ohjelmaan haetaan edelleen muutosta aluehallintovirastolta.
- Palvelupäätöksiä ei voi perustella lainmuutoksen ajankohdalla. Pysyvään palveluntarpeeseen järjestetään jatkuvuudeltaan turvatut palvelut (SHL 38 §).
- Myös asiakasmaksujen osalta muutos siirtymäsäännösten mukaisesti, eivätkä maksut muutu automaattisesti 1.10. (esim. aiemmin erityishuoltoon kuuluneet kuljetukset).

Kiitos!

- [STM toimeenpanokoulutus 25.5.](#)
- Syksyn Vammaisoikeuden webinaarit 26.9., 31.10., ja 28.11.
- [KVPS Mahdollisuudet muutoksessa 30.5. Tampere](#)

- [Uusi VPL Finlexissä](#)
- [THL Vammaispalvelujen käsikirja, vammaispalvelulainsäädännön uudistus](#)

- Kysymyksiä:
lakineuvonta@tukiliitto.fi